

Prof. zw. dr hab. Radosław Zenderowski

*Instytut Nauk o Polityce i Administracji
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie*

Recenzja

**dorobku naukowego dr. Marko BABICIA,
w związku z postępowaniem habilitacyjnym w dziedzinie nauk społecznych
w dyscyplinie nauki o polityce,
prowadzonym przez Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych
Uniwersytetu Warszawskiego**

Wprowadzenie

Recenzję niniejszą przygotowałem w oparciu o postanowienie Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów Naukowych z dnia 5 lutego 2020 r. powołującą mnie w charakterze recenzenta do Komisji w ww. postępowaniu. W materiałach przesłanych w wersji elektronicznej przez Dziekana Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, wraz z pismem z dnia 8 kwietnia 2020 r., znajdowały się wymagane w procedurze postępowania habilitacyjnego materiały dokumentujące dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny p. dr. Marko Babicia.

Recenzję odnośnie do aspektów merytorycznego i formalnego wniosku habilitacyjnego, przygotowałem w oparciu o stosowne przepisy *Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. (z późn. zmianami) o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*, w której stwierdza się, iż „Do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną” (§16.1), a także, że wspomniane osiągnięcie stanowić może: „1) dzieło opublikowane w całości lub w zasadniczej części, albo cykl publikacji powiązanych tematycznie; 2) zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne; 3) część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego” (§16.1). Odnośnie do formalnych wymogów związanych z koniecznością przedstawienia pełnej i wyczerpującej informacji o aktywności naukowo-badawczej, dydaktycznej i organizacyjnej, zastosowanie znalazły stosowne przepisy (§12 – §17) zawarte w *Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora.*

Podstawą oceny jest w pierwszej kolejności monografia pt. *Polityka bezpieczeństwa państw Bałkanów Zachodnich. Perspektywy i zagrożenia* (Toruń 2019, ss. 333), przedstawiona przez Kandydata – p. dra Marko Babicia jako główne osiągnięcie naukowe. Stwierdzam, że wspomniana monografia oraz pozostałe elementy dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego pozwalają na odtworzenie dla potrzeb recenzji naukowej, drogi naukowej i osiągnięć dydaktycznych oraz organizacyjnych Habilitanta.

Wniosek habilitacyjny został złożony 13 lat od czasu uzyskania stopnia naukowego doktora nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce (Uniwersytet Warszawski) na podstawie rozprawy zatytułowanej: *Wolność i władza w myśli politycznej Milovana Djilasa* (promotor: prof. dr hab. Franciszek Gołębowski). Z dostępnej mi wiedzy, Kandydat nie występował wcześniej z wnioskiem o nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego.

1. Informacja o Kandydacie

Pan dr Marko Babić urodził się w 1972 roku w Splicie (Socjalistyczna Federacyjna Republika Jugosławii, ob. Republika Chorwacji). W roku 1998 ukończył studia na kierunku nauki polityczne, prowadzone w Instytucie Nauk Politycznych na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych (obecnie Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych) Uniwersytetu Warszawskiego. **Tytuł magistra nauk politycznych** uzyskał na podstawie pracy magisterskiej pt. *Myśl polityczna Thatcherizmu* (promotor: prof. dr hab. Konstanty Adama Wojtaszczyk).

W 2006 roku na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW uzyskał **stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce**, na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Wolność i władza w myśli politycznej Milovana Djilasa*, napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dra hab. Franciszka Gołębskiego. W dniu 20 grudnia 2006 roku Rada Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego podjęła decyzję o nadaniu wspomnianego stopnia.

Od 2008 roku dr Marko Babić był **zatrudniony w Katedrze Europeistyki** na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego na stanowisku adiunkta. Od 2012 roku jest zatrudniony w Instytucie Europeistyki na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych (do 2016 roku Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych) również na stanowisku adiunkta. Ponadto w roku akademickim 2010/11 był zatrudniony na stanowisku adiunkta (w niepełnym wymiarze godzin) w Szkole Handlowej w Radomiu.

Na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW dr Marko Babić pełnił **szereg funkcji związanych z organizacją dydaktyki**. W latach 2014-2016 był pełnomocnikiem Dyrektora Instytutu Europeistyki UW ds. praktyk studenckich. W latach 2014-2015 był członkiem Komisji rekrutacyjnej na studia I i II stopnia Instytutu Europeistyki, a w latach 2015-2015 pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Rekrutacyjnej na studia I i II stopnia Instytutu Europeistyki UW. W latach 2015-2016 był p.o. kierownika Zakładu Europejskich Studiów Subregionalnych w Instytucie Europeistyki Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW. Od roku 2012 pełni funkcję sekretarza Zakładu Europejskich Studiów Subregionalnych w Instytucie Europeistyki Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW.

2. Osiągnięcia naukowo-badawcze

A. Uwagi generalne

Na dorobek w zakresie piśmiennictwa naukowego po uzyskaniu stopnia naukowego doktora przez Kandydata składa się **monografia naukowa** przedstawiona do oceny jako główne osiągnięcie badawcze: *Polityka bezpieczeństwa państw Bałkanów Zachodnich. Perspektywy i zagrożenia* (Toruń 2019, ss. 333). Dr M. Babić jest również autorem monografii pt. *Fenomen dysydenta jugosłowiańskiego. Przypadek Milovana Djilasa*. Stanowi ona jednak pokłosie rozprawy doktorskiej, a zatem nie może z przyczyn formalnych być brana pod uwagę przy ocenie dorobku od czasu uzyskania stopnia doktora. Odnotować jednak godzi się, że wyniki jego poprzednich badań zostały ogłoszone drukiem.

Ponadto Kandydat jest współredaktorem **dwóch prac zbiorowych**: Babić M., Jakimowicz-Ostrowska I. (red.), *Bałkany w XXI wieku: Problemy konsolidacji i integracji*, Instytut Europeistyki UW, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2014 oraz Babić M., Gołębski F. (red.), *Problemy aksjologiczne w relacjach Unii Europejskiej z Bałkanami*, Instytut Europeistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Aspra JR, Warszawa 2012.

Pan dr Marko Babić jest autorem **4 artykułów naukowych** opublikowanych w czasopismach znajdujących się w **bazie Journal Citation Reports (JRC) lub na liście European Reference Index for the**

Humanities (ERIH). Są to artykuły w następujących czasopismach: „Studia środkowoeuropejskie i Bałkanistyczne”, „Horyzonty Polityki”, „Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej”, „Politeja”.

Na koncie Kandydata znajduje się ponadto **8 artykułów w recenzowanych czasopismach naukowych**, z czego cztery opublikowane zostały za granicą (Serbia, Węgry, Hiszpania), a sześć ukazało się w językach obcych. Dr Marko Babić jest autorem **22 artykułów w pracach zbiorowych**, z czego siedem opublikowano za granicą (Hiszpania, Holandia, Belgia, Niemcy) w języku angielskim.

Ogółem opublikował zatem 35 artykułów w czasopismach i pracach zbiorowych, co daje średnio prawie 3 teksty rocznie od czasu uzyskania doktoratu, nie licząc redakcji wspomnianych prac zbiorowych.

W ujęciu ilościowym wyżej przedstawiony dorobek należy uznać za wystarczający do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego w zakresie nauk społecznych. W dalszej części recenzji poddany zostanie jakościowy aspekt dorobku Kandydata.

B. Najważniejsze osiągnięcie naukowo-badawcze

Zasadniczym przedmiotem oceny dorobku naukowego p. dra Marko Babicia jest monografia naukowa pt. *Polityka bezpieczeństwa państw Bałkanów Zachodnich. Perspektywy i zagrożenia* (Toruń 2019, s. 333). Analizując tę monografię jako główne osiągnięcie badawcze w kontekście całokształtu dorobku naukowego Habilitanta należy stwierdzić, że wpisuje się ona w jej zainteresowania problematyką bałkańską, stanowiąc zwieńczenie dotychczasowych badań.

Stan badań a recenzowana praca. Autor we „Wstępie” stwierdza, iż „Dotychczasowe opracowania dotyczą tylko wybranych aspektów polityki bezpieczeństwa regionu lub poszczególnych państw i nie uwzględniają szeroko pojętej analizy relacji aktorów regionalnych i aktorów zewnętrznych w ramach polityki bezpieczeństwa w regionie” (s. 7). Wspomina o „luce w stanie wiedzy w badaniach politologicznych dotyczących określonych aspektów polityki bezpieczeństwa państw regionu” oraz o „braku całościowego opracowania, które uwzględniłoby uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne polityki bezpieczeństwa państw regionu” (s. 6-7). Zgadzając się co do zasady z Autorem, że zdecydowana większość prac naukowych poświęconych Bałkanom po 2000 roku dotyczy wybranych aspektów polityki bezpieczeństwa, trudno mi zgodzić się z autorytatywnym stwierdzeniem dotyczącym braku (nie deficytu!) całościowych opracowań dotyczących całego regionu w odniesieniu do zagadnień bezpieczeństwa. Można bowiem odnieść wrażenie, że Autor odnosi się w tym przypadku niemal wyłącznie do polskiej literatury, i wówczas jego stwierdzenie miałoby sens. Tymczasem z założenia i ze swej istoty nauka ma charakter ponadnarodowy i ogólnoświatowy. Pytanie, czy uwzględnivszy ów fakt, Autor byłby podtrzymał stwierdzenie o BRAKU kompleksowych opracowań. Tym, co składnie mnie do przeświadczenia o polskocentrycznym nastawieniu do literatury przedmiotu jest szereg enumeratywnie wymienionych w przypisie czwartym monografii poświęconym wybranym aspektom „polityki bezpieczeństwa regionu lub poszczególnych państw” – polskich publikacji naukowych. Autor nie zadaje sobie tutaj trudu nie tylko wskazania najważniejszych pozycji literatury światowej, ale również ich klasyfikacji w oparciu o wybrane przez siebie kryteria. Wreszcie p. dr Marko Babić nie zadaje sobie fundamentalnego pytania o prawdopodobne przyczyny zauważonych przez siebie deficytów, które niewątpliwie istnieją także i w literaturze światowej. Co ciekawe, do tematu stanu badań Autor powraca kilka stron dalej (s. 12-13), ale i tu nie odpowiada na najważniejsze pytania, co najwyżej znów koncentrując się znów głównie na polskiej literaturze przedmiotu ubolewa nad jej deficytami, wskazując jednocześnie udane próby podjęcia „sektorowych” tematów odnoszących się do określonych wątków badań z zakresu polityki bezpieczeństwa. Pozytywną stroną tej części analiz jest wskazanie na wiodące zdaniem Autora ośrodki badawcze, zlokalizowane jednakowoż niemal wyłącznie na Bałkanach, zajmujące się problematyką polityki bezpieczeństwa na Bałkanach Za-

chodnich. Reasumując, uważam, że ten sprawdzian kompetencji naukowych, niezwykle ważnych bo pozwalających na świadome rozwijanie wiedzy na dany temat, które jest możliwe dopiero po gruntownej i żmudnej analizie dokonań naukowych poczynionych przez innych naukowców, ich krytyce i próbach budowania własnych stanowisk eksplanacyjnych, nie został niestety przez Kandydata zdany.

Pytania problemowe i hipotezy. W jakościowym kontraście do analizy stanu badań pozostają sformułowane przez Kandydata główne i szczegółowe pytania badawcze. Dr Marko Babić zapytuje zatem: „W jakim zakresie polityka bezpieczeństwa państw Bałkanów Zachodnich jest realizowana w kontekście dynamicznych relacji między strategicznym kierunkiem euroatlantyckich dążeń a ich potencjałem i pozycją w regionie? Jakie znaczenie ma wpływ poszczególnych aktorów międzynarodowych (Stany Zjednoczone, Rosja, Turcja, Niemcy) na stan relacji państw regionu w zakresie bezpieczeństwa?” (s. 8), by następnie móc sformułować sześć pytań szczegółowych. Zarówno pytania główne, jak i szczegółowe uważam za poprawnie sformułowane, uzasadnione, zważywszy na określone deficyty wiedzy w danym zakresie i co istotne – narzucające pewne ramy analiz przyjęte w monografii. Warto podkreślić w tym miejscu, że Autor zarysowuje niejako trzy rodzaje (kręgi) uwarunkowań polityki bezpieczeństwa regionu Bałkanów Zachodnich: wewnątrzregionalne (w obrębie państw postjugosłowiańskich), regionalne – europejskie i globalne. Ten rodzaj konceptualizacji problemu uznaję za zasadniczo słuszny i wartościowy poznawczo. Autor świadomie, jak sądzę, zrezygnował z budowania hipotez, których korelacja z wcześniej zadanymi pytaniami badawczymi byłaby poniekąd zabiegiem sztucznym, gdyż trudno w omawianym przypadku ustalać jakieś ścisłe zależności pomiędzy zmiennymi niezależnymi i zależnymi, jako że zwłaszcza wyrażenie tych pierwszych w postaci określonych „mierzalnych” wartości, z uwagi na specyfikę przedmiotu badań, byłoby nie tyle trudne ile chyba niemożliwe i bezcelowe.

Zakres pracy (przedmiot badań) został przez Autora dookreślony głównie w aspekcie **(a)** zakresu czasowego, któremu poświęcił on najwięcej uwagi. Stwierdza on bowiem: „Niniejsza monografia obejmuje swoim zakresem uwarunkowania historyczne, geopolityczne, ustrojowo-prawne oraz polityczne, a także analizę ich wpływu na politykę bezpieczeństwa poszczególnych państw Bałkanów Zachodnich w latach 2000–2018. Przyjęto bowiem, że rok 2000 stanowi cezurę zakończenia konfliktów zbrojnych w regionie (w 1999 roku w Kosowie zakończył się ostatni międzypaństwowy/międzynarodowy konflikt zbrojny w regionie), ale jednocześnie oznacza rozpoczęcie autentycznego i trudnego procesu demokratyzacji dwóch państw: Chorwacji (po śmierci prezydenta Franjo Tuđmana w grudniu 1999 roku) oraz Serbii (po upadku reżimu Slobodana Miloševića w październiku 2000 roku), które pozostają kluczowym czynnikiem polityki bezpieczeństwa w regionie. Cezurę czasową zamyka rok 2018. Okres badany, lata 2000–2018, daje możliwość wyciągnięcia wniosków o dynamice i wynikach zmian w polityce bezpieczeństwa państw regionu” (s. 7-8). Odnosząc się do **(b)** zakresu rzeczowego, z daleko posuniętą nonszalancją Autor stwierdza po prostu: „obejmuje swoim zakresem uwarunkowania historyczne, geopolityczne, ustrojowo-prawne oraz polityczne, a także analizę ich wpływu na politykę bezpieczeństwa poszczególnych państw Bałkanów Zachodnich” (s. 7). Deklaruje również, że „Ograniczona objętość monografii uniemożliwia analizę wszystkich aspektów dotyczących polityki bezpieczeństwa w regionie. Poddano analizie przede wszystkim bezpieczeństwo zewnętrzne, a formy bezpieczeństwa wewnętrznego uwzględniono do scharakteryzowania bezpieczeństwa zewnętrznego. Inne aspekty bezpieczeństwa, jak bezpieczeństwo gospodarcze, nie zostały w pracy dogłębnie zinterpretowane ze względu na moje ograniczone kompetencje w tej materii” (s. 8). O zakresach **(c)** podmiotowym i **(d)** terytorialnym (które w znacznej mierze w omawianym przypadku można byłoby w dużej mierze potraktować łącznie), Autor wspomina „rozszyfrowując” *nota bene* sztuczną i poniekąd stygmatyzującą nazwę „Bałkany Zachodnie”.

Metody i techniki badawcze. Tytułem wprowadzenia do metodologii badań, zastosowanej przy pisaniu monografii habilitacyjnej Autor słusznie za prof. Andrzejem Chodubskim definiuje jej istotę poprzez wskazanie na zasady i sposoby systematycznych dociekań w celu poznania obiektywnej rzeczywistości. Następnie deklaruje, że „Badanie uwarunkowań polityki bezpieczeństwa w regionie wymagało zastosowania takich metod badawczych jak analiza systemowa, historyczna, porównawcza, sięgnięcie do badań teoretycznych, wreszcie krytyczna analiza źródeł” (s. 9). Następnie Autor uzasadnia wybór i zastosowa-

nie poszczególnych metod. Sam dobór metod uważam za właściwy z zastrzeżeniem, że zasadniczo nie ma czegoś takiego jak metoda historyczna (tak samo jak nie ma np. metody politologicznej, socjologicznej czy psychologicznej). Metoda ta, do której często odwołują się polscy politolodzy uznając, że jak tylko w rozprawie odwołują się do węższego lub szerszego kontekstu historycznego – mają do niej prawa, jest nazwą zbiorczą dla metod stosowanych w naukach historycznych takich jak metody: genetyczna, genealogiczna, ewolucyjna itd. Nie bardzo też jasne jest dla mnie, co oznacza deklarowane przez dra Babicia „sięgnięcie do badań teoretycznych” (to zdecydowanie nie jest metoda!).

Metoda systemowa w odniesieniu do zadeklarowanych przez Autora dość jasno i precyzyjnie celów badawczych, wydaje się być bardzo trafnym wyborem, zakładając, że państwa Bałkanów Zachodnich tworzą w istocie swego rodzaju system, w którym Autor identyfikuje szereg wzajemnych, wewnętrznych współzależności, ale również odniesień do bliższego i dalszego otoczenia systemu. Szkoda tylko, że tak lakonicznie uzasadnia swój wybór. Równie lapidarnie wypowiada się na temat metody porównawczej (komparatywnej), nie wskazując dokładnie jakiego rodzaju dane i zmienne są przedmiotem najważniejszych porównań i w jaki sposób owe porównania są dokonywane. We *Wstępie* Autor wspomina również o „metodzie intuicyjnej”, która miałaby mieć zastosowanie w połączeniu – jak można zrozumieć z kontekstu wyводу – z „metodą badań teoretycznych” (s. 10). Przyznam, że nie znam istoty, treści i zastosowania obu metod, ale pierwsza kojarzy mi się po prostu z procedurą formułowania hipotez i identyfikowania kluczowych zmiennych niezależnych, druga z refleksją nad celowością zastosowania określonych paradygmatów i metod badawczych. Jednakowoż nie uznaję za zasadne odwołanie się do nich jako do metod, równorzędnych z metodami: systemową i komparatystyczną. Wspomniana na zakończenie wyводу metodologicznego zawartego we *Wstępie*: „metoda analizy krytycznej źródeł” rozczarowuje, gdy pozna się jej rzekome zastosowanie. Przede wszystkim jednak należałoby się zastanowić, czy Autor odróżnia źródła od opracowań, gdyż bynajmniej nie wynika to z jego deklaracji mówiącej o „wydawaniu źródeł” (s. 10-11).

Moja ocena kompetencji metodologicznych dra Marko Babicia nie jest jednak jednoznacznie negatywna, co mogłoby wynikać z powyższych uwag krytycznych. Dr Babić bowiem najwyraźniej nie potrafi dostatecznie precyzyjnie opisać metod i technik, jakimi posługuje się w swoich badaniach, co nie oznacza, że ich nie stosuje. Z lektury monografii oraz innych tekstów Autora wynika bowiem, że posiadał on zdolność rzetelnej analizy zgromadzonego materiału badawczego, a wcześniej jego krytycznej selekcji. W swojej monografii *de facto* posługuje się (zwłaszcza w rozdziale drugim) pewnymi elementami metody decyzyjnej, ale nie deklaruje jej użycia. Dlatego też z pewnym nieskrywanym oporem, gdyż Habilitant powinien posiadać nie tylko wiedzę o istnieniu metod, ale o ich zastosowaniu oraz umiejętność przekazywania tej wiedzy, skłaniam się do uznania, że recenzowana praca, jak i pozostałe elementy dorobku, spełniają podstawowe wymogi metodologiczne.

Struktura pracy zasadniczo odpowiada rygorom pracy naukowej i wynika z przyjętych na wstępie założeń badawczych (pytań problemowych oraz hipotez). Monografia posiada rozdział teoretyczny, w którym zdefiniowane zostają kluczowe dla dalszych analiz pojęcia bezpieczeństwa i polityki bezpieczeństwa umiejscowione w obszarze teorii stosunków międzynarodowych w „towarzystwie” pojęcia polityki zagranicznej. Struktura monografii nie jest szczególnie rozbudowana i poza rozdziałem teoretycznym składa się z trzech rozdziałów. Rozdział drugi dotyczy strategiczno-doktrynalnych aspektów polityki bezpieczeństwa i polityki zagranicznej państw Bałkanów Zachodnich, rozdział trzeci omawia położenie geopolityczne w kontekście polityki bezpieczeństwa państw Bałkanów Zachodnich, zaś rozdział czwarty – wyzwania bezpieczeństwa państw Bałkanów Zachodnich. Kilka uwag krytycznych w związku z konstrukcją rozprawy. Po pierwsze, rozdział trzeci tworzy niejako geopolityczno-historyczne tło polityki bezpieczeństwa Bałkanów Zachodnich, wskazując na szereg uwarunkowań tego, co jest przedmiotem rozważań w ramach rozdziału drugiego. Zatem logiczne wydawałoby się przedstawienie kolejności obu rozdziałów. Po drugie, rozdział czwarty jest kluczowy z perspektywy realizacji założeń badawczych oraz tematu rozprawy, w którym uwypuklono „perspektywy i zagrożenia”. Te pierwsze oznaczają możliwe scenariusze rozwoju sytuacji w zakresie bezpieczeństwa na Bałkanach, te drugie wymagają wskazania na źródła i potencjalne konsekwencje obecnych i przyszłych zagrożeń. Stąd też wydaje się logicznym postulat „rozbicia” ostatniego rozdziału na dwa osobne,

zwłaszcza, że to właśnie one realizowałyby główne zamierzenie badawcze. Tymczasem, być może działając pod presją czasu, Autor zdecydował się „zamknąć temat” w jednym rozdziale.

Trzeba jednak przyznać, że struktura wewnętrzna poszczególnych rozdziałów jest logiczna i dogłębnie przemyślana, co pozwala na odpowiednie uporządkowanie analiz prowadzonych przez Autora oraz realizację przedsięwziętych celów badawczych. W rozdziale drugim poświęconym strategiczno-doktrynalnym aspektom polityki bezpieczeństwa i polityki zagranicznej państw Bałkanów Zachodnich, Autor zdecydował się dużo więcej miejsca poświęcić „ramom strategiczno-doktrynalnym” polityki bezpieczeństwa, aniżeli szczegółowym celom i kierunkom polityki bezpieczeństwa poszczególnych państw, w tym próbie ich porównania. W rozdziale trzecim poświęconym uwarunkowaniom geopolitycznym polityki bezpieczeństwa Autor słusznie dokonał rozróżnienia na zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania pozycji geopolitycznej państw bałkańskich, przy czym o ile zdecydował się na wskazanie czterech zewnętrznych w postaci osobnych paragrafów, o tyle nie uczynił czegoś podobnego w stosunku do uwarunkowań wewnątrz krajowych. Krytyczną uwagę dot. rozdziału czwartego już wyraziłem i podtrzymuję opinię, że powinien on zostać ze względów metodologicznych podzielony na dwa, być może nawet trzy osobne rozdziały.

Styl narracji i sposób zastosowania teorii (w tym wykorzystania literatury przedmiotu). W moim przekonaniu, monografia habilitacyjna zasadniczo realizuje wskazane we *Wstępie* cele badawcze (główny i szczegółowe). W omawianym względzie (sposób zastosowania teorii) posiada ona swoje zalety i wady, które omawiam poniżej.

Zalety

- Przy omawianiu **ram strategiczno-doktrynalnych** Autor wykazał się dużą znajomością procesów kreowania polityk bezpieczeństwa poszczególnych państw regionu, wskazując na kluczowe decyzje i uwarunkowania ich implementacji, w tym zwłaszcza na bariery instytucjonalne i pozainstytucjonalne, wynikające z np. kultury politycznej danego państwa. Cenne jest odwołanie do szeregu materiałów o charakterze źródłowym sporządzanym niekiedy wyłącznie w danym języku etnicznym (np. albańskim). Autor precyzyjnie opisuje powstawanie i działalność instytucji państwowych odpowiedzialnych za kreowanie i koordynowanie polityki bezpieczeństwa narodowego. Uwaga ta dotyczy przede wszystkim rozdziału drugiego. Pewnym deficytem jest brak autorskich schematów ilustrujących strukturę zależności pomiędzy poszczególnymi organami państwa w procesie kreowania i wdrażania polityki bezpieczeństwa. Sądzę, że znacząco podniosłyby one wartość monografii. Z drugiej strony Autor prezentuje kompleksowe wykazy dokumentów strategicznych z zakresu polityki bezpieczeństwa, które ujęte są w formie tabel. Szkoda tylko, że obok polskiego tłumaczenia nazwy dokumentu nie zamieszcza ich oryginalnego zapisu, co byłoby korzystne w perspektywie dalszych, bardziej pogłębionych analiz polityki bezpieczeństwa wybranych państw.
- Analizując poszczególne ramy strategiczno-doktrynalne państw Bałkanów Zachodnich odnośnie do obszaru polityki bezpieczeństwa dr Marko Babić, **dokonuje syntetycznego podsumowania**, stawiając tezę, iż „nie można stwierdzić, że państwa Bałkanów Zachodnich mają całkowicie ujednoczone i zgodne polityki bezpieczeństwa i że są w stanie samodzielnie, bez poparcia wspólnoty międzynarodowej, ustalić i skonstruować priorytet(y) własnej polityki bezpieczeństwa. Jednak, mimo wyżej wymienionych wad, istniejące dokumenty strategiczno-doktrynalne definiujące obszar bezpieczeństwa narodowego państw Bałkanów Zachodnich i prowadzonej dobrosąsiedzkiej polityki, przedstawiają poważny krok w kierunku stabilizacji w regionie” (s. 116). Należy stwierdzić, że teza ta została odpowiednio udowodniona. Jednocześnie wskazuje na bardzo ważną zmienną dotyczącą perspektyw rozwoju polityk bezpieczeństwa: „rekonfiguracja terytorialna w regionie nie została jeszcze dokończona (Kosowo i Bośnia i Hercegowina), co w sposób nieunikniony nadal wpływa na strategiczną percepcję państw i pozostanie przyczyną stałych zmian w polityce bezpieczeństwa państw regionu” (s. 116-117).

- W podobnym kluczu, co ramy strategiczno-doktrynalne państw Bałkanów Zachodnich odnośnie do obszaru polityki bezpieczeństwa dr Marko Babić, analizuje **główne założenia polityk zagranicznych** poszczególnych państw, a następnie dokonuje porównania obu polityk, również w tym samym kluczu. Jest to zasadniczo poprawne podejście, umożliwiające szczegółową analizę na poziomie konkretnych państw (i w ich obrębie) choć z pewnością, domaga się on dopełnienia w postaci próby „spojrzenia przekrojowego” i wyłonienia typologii ilustrującej różne modele polityk bezpieczeństwa lub modele relacji występujących między polityką bezpieczeństwa a polityką zagraniczną.
- Analizując **uwarunkowania pozycji geopolitycznej państw Bałkanów Zachodnich** dr Marko Babić dzieli je – i słusznie – na zewnętrzne i wewnętrzne. W grupie uwarunkowań zewnętrznych wskazuje na takie koncepcje (i interesy) geopolityczne jak: atlantyzm, euroazjatyzm, kontynentalizm środkowoeuropejski oraz neoosmanizm. Następnie szczegółowo omawia założenia każdej z ww. orientacji w stosunku do Bałkanów. Jest to bez wątpienia jeden z najlepszych fragmentów monografii habilitacyjnej, który z powodzeniem mógłby stać się punktem wyjścia do przyszłej monografii, która w bardziej szczegółowy i wielowątkowy sposób rozwijała myśli Autora zaprezentowane w omawianej części pracy. Analizując z kolei wewnętrzne uwarunkowania pozycji geopolitycznej państw Bałkanów Zachodnich dr Marko Babić, omawia strukturę demograficzną, gospodarczą, infrastrukturalną i militarną poszczególnych państw regionu, czyniąc to z dużym znanstwem tej problematyki. Widać bardzo wyraźnie, że w tych dwóch obszarach znajduje szczególnie miejsce ekspercka wiedza Kandydata, który niezwykle swobodnie porusza się po często bardzo zawiłych kwestiach będących splotem polityczno-cywilizacyjno-gospodarczych uwarunkowań rozwoju poszczególnych wspólnot narodowych i państwowych.
- Za bardzo wartościowe, będące efektem pogłębionych studiów, uważam prezentowane przez Autora **cztery scenariusze integracji europejskiej dla państw Bałkanów Zachodnich**, które poprzedzone są założeniem wyjściowym, iż: „wyzwania związane z problemami natury zarówno zewnętrznej, jak i wewnętrznej Unii Europejskiej i ich wpływ na politykę rozszerzenia z jednej strony oraz podzielony na małe państwa, rozdrobniony region Bałkanów Zachodnich z drugiej, sugerują istnienie równoległych, niekoniecznie zharmonizowanych cykli i mandatów w ramach samej Unii Europejskiej, ale i w relacji Unii Europejskiej z państwami regionu. Do tego można stwierdzić istnienie ‘równoległych rzeczywistości w państwach regionu, składających się z odmiennych tradycji, kultur, poziomu rozwoju, ale i obciążeń historycznych itd., powodujących różne konsekwencje i rezultaty” (s. 242). Ponadto Autor stwierdza i zadaje pytanie: „Z drugiej strony mamy również nie mniej uprawnione pytania i wątpliwości dotyczące autentycznego pragnienia europeizacji przestrzeni politycznej w regionie nie tylko Zachodnich Bałkanów, ale Bałkanów jako całości. Czy rzeczywiście członkostwo w Unii Europejskiej dzisiaj jest równie atrakcyjne dla wszystkich zainteresowanych w regionie i, *last but not least*, czy instytucje i decydenci w Unii Europejskiej rozumieją te dylematy i wątpliwości?” (s. 242). Autor zarysowując w sposób niezwykle przekonujący cztery scenariusze integracji europejskiej Bałkanów Zachodnich, nie stwierdza niestety, który z nich, w jego przekonaniu jest najbardziej prawdopodobny. A szkoda, bo wyraźnie dysponuje on dużą wiedzą i wyczuciem tego tematu i z pewnością mógłby podzielić się głębszą refleksją.
- Za ceną uznać należy refleksję Autora, że „**politykę rozszerzenia Sojuszu Północnoatlantyckiego** w regionie Bałkanów Zachodnich można interpretować połączeniem teorii neorealistycznej, społeczno-konstruktywistycznej oraz neoliberalno-instytucjonalnej według (...) parametrów”, które następnie szczegółowo opisuje i uzasadnia. Ten niewielki fragment analizy, po raz kolejny zdradza „eksperskie zacięcie” dra Babicia, który w krótkim tekście potrafi wyrazić kilka ważkich spostrzeżeń i intuicji badawczych (s. 256 i nn). Tę samą pozytywną uwagę należałoby odnieść także do części poświęconej **zagrożeniom asymetrycznym**, zwłaszcza tym związanym z rozwojem terroryzmu na Bałkanach. Wyraźnie widać, że jest to temat doskonale znany Autorowi.

Wady / Deficyty

- W analizie kluczowych dla tematu pracy pojęć i kategorii teoretycznych dominuje „**sprawozdawczość**” polegająca na przywoływaniu definicji lub propozycji eksplanacyjnych różnych autorów, dobranych czasem zupełnie przypadkowo. Zdecydowanie **brakuje próby twórczej i efektywnej, na miarę własnego przedsięwzięcia badawczego, syntezy i wyprowadzania własnych wniosków w postaci definicji**. Nie oznacza to jednak nieznamości literatury przedmiotu czy nieumiejętnego sposobu prezentowania stanu wiedzy na dany temat. Uwaga ta dotyczy zwłaszcza rozdziału pierwszego, który fragmentami jest **nazbyt podręcznikowy**. Rozdział teoretyczny posiada jeszcze jeden istotny deficyt, a mianowicie omawiając kluczowe dla całości pracy pojęcia takie jak polityka bezpieczeństwa czy polityka zagraniczna, osadzając je jednocześnie zdecydowanie w dyscyplinie nauki o stosunkach międzynarodowych, Autor powinien był w moim przekonaniu dokonać porównania różnych paradygmatów, takich jak: (neo)realistyczny, (neo)liberalny czy konstruktywistyczny. Każdy z nich odznacza się bowiem zupełnie innym sposobem postrzegania bezpieczeństwa narodowego, polityki bezpieczeństwa i polityki zagranicznej (w tym związków pomiędzy polityką zagraniczną a polityką bezpieczeństwa). Ostatecznie czyni to, ale nie w rozdziale teoretycznym, lecz przy omawianiu polityki NATO wobec Bałkanów Zachodnich.
- **Zakończenie monografii habilitacyjnej jest „przegadane” i stanowi właściwie proste powtórzenie wniosków zaprezentowanych już w ramach poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów**. Zdecydowanie zabrakło spojrzenia syntezującego i „przekrojowego”, ale przede wszystkim niebanalnych pytań i wyzwań badawczych, które zawsze pojawiają się w głowie ambitnego naukowca zgłębiającego dany temat, jako zaproszenie do poszerzania horyzontów i otwierania nowych obszarów naukowej eksploracji.

C. Pozostały dorobek naukowy

Pozostały dorobek naukowy Habilitanta, który oceniłem jako wystarczający pod względem ilościowym, **uważam za wartościowy pod względem merytorycznym i metodologicznym**. Poszczególne teksty artykułów opublikowanych przez p. dra Marko Babicia wpisują się w trzy obszary jego wieloletnich badań: **(a)** polityki bezpieczeństwa państw regionu Bałkanów Zachodnich; **(b)** aksjologiczny i tożsamościowy wymiar polityki na Bałkanach Zachodnich; **(c)** procesy polityczne na Bałkanach Zachodnich.

Przypomnijmy, że na dorobek naukowo-badawczy Kandydata po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce składa się **ogółem 38 publikacji** w tym: 1 monografia (zmieniona i uaktualniona rozprawa doktorska); współredakcja 2 monografii; 9 artykułów naukowych w czasopiśmie polskich i zagranicznych (3 w języku polskim, 6 w języku angielskim, 1 w języku serbskim); 26 rozdziałów w pracach zbiorowych (18 w języku polskim, 6 w języku angielskim, 1 w języku serbskim oraz 1 w języku hiszpańskim); 3 recenzje naukowe w czasopiśmie opublikowane w czasopiśmie.

Prace dra Babicia były **publikowane w istotnych dla dyscypliny wydawnictwach polskich i zagranicznych** (m.in. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, hiszpańskie Schedas, IOS Press Amsterdam, ibidem-Verlag Stuttgart) oraz periodykach (m.in. „Przegląd Europejski”, „Horyzonty Polityki Akademii Ignatianum Kraków”, „Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej Lublin”, „EIMed Mediterranean Barcelona”, „Politeja UJ Kraków”, „Medjunarodna Politika” Belgrad).

Zdecydowana większość tekstów dr. Marko Babicia należy zaklasyfikować **do obszaru badań nad stosunkami międzynarodowymi, studiów nad bezpieczeństwem i do studiów regionalnych (eu-**

ropeistycznych), w zdecydowanie mniejszym zakresie do badań nad zachowaniami i instytucjami politycznymi. Są to na ogół **teksty dojrzałe naukowo, stanowiące owoc wnikliwych badań**. Widać bardzo wyraźnie, że na stosunkowo wczesnym etapie swojej kariery akademickiej dr Babić zdecydował się na specjalizację w obszarze badań, które na gruncie polskiej (ale nie tylko polskiej!) politologii nie cieszyły się niestety dużym zainteresowaniem. W swoich artykułach publikowanych w kraju i za granicą dr Babić udowadnia, że jest **wysokiej klasy specjalistą** odnośnie do kwestii politycznych dotyczących Bałkanów.

Na sukces naukowy Kandydata złożyło się zapewne kilka czynników, do których należy zaliczyć: znajomość języków bałkańskich (język serbski jest językiem ojczystym dra Babicia), rozległe kontakty z przedstawicielami świata nauki na Bałkanach, zwłaszcza w Belgradzie, Sarajewie, Banja Luce, Skopju, Bitoli, ale przede wszystkim „bycie na bieżąco” z wydarzeniami politycznymi na Bałkanach. Śmiem twierdzić, że konsekwencją tego jego teksty naukowe cechuje wyjątkowa przenikliwość oraz co warto podkreślić – zdolność prognozowania pewnych procesów politycznych, które wymykają się uwadze innym komentatorom spraw bałkańskich.

Wskazać jednak należy również na **pewne deficyty twórczości naukowej** dra Marko Babicia, do których zaliczyć należy w pierwszej kolejności **brak tekstów o charakterze teoretyczno-metodologicznym**, w których podejmowałby on kwestię metod, technik i narzędzi badawczych, ich doboru, selekcji, sprawdzalności itd. Zresztą widać to także w odniesieniu do monografii habilitacyjnej, której naj słabszą stroną jest właśnie rozdział metodologiczny. Ten brak w jakiejś mierze został nadrobiony w *Autoreferacie*, który pozwala mieć nadzieję na bardziej pomyślny rozwój kompetencji Kandydata w omawianym obszarze.

D. Aktywność konferencyjna

Aktywność konferencyjna p. dra Marko Babicia jest **umiarkowana pod względem ilościowym, lecz przemyślana pod względem jakościowym**. W latach 2008-2019 wziął on aktywny udział w 28 konferencjach i seminariach naukowych, z czego w pięciu zagranicznych (Serbia, Bośnia i Hercegowina, Węgry, Niemcy). **Wygłoszone referaty jak również wystąpienia w ramach dyskusji panelowych pozostawały w ścisłym związku z tematyką prowadzonych przez Kandydata prac badawczych**. Szczególnie warto zwrócić uwagę na jego wypowiedzi o charakterze eksperckim w ramach wąsko tematycznie sprofilowanych seminariów naukowych (np. w Serbii), wystąpienia w roli *keynote speaker* (np. na Węgrzech), czy wykłady w ramach szkoły letniej w Sarajewie (Bośnia i Hercegowina). Ponadto dr Babić był organizatorem dużej konferencji naukowej zatytułowanej: *Bałkany w XXI wieku. Tożsamość. Państwo Narodowe. Integracja Europejska* (Warszawa 2013). Analizując aktywność konferencyjną p. dra Marko Babicia należy stwierdzić, że konsekwentnie łączy on swoje badania naukowe z konferencjami, które traktuje jako miejsca dyskusji nad wynikami swoich prac badawczych. Tę część aktywności naukowej, będącą składową oceny wniosku habilitacyjnego oceniam wysoko.

3. Osiągnięcia dydaktyczne i sprawowana opieka nad studentami lub doktorantami

Pan dr Marko Babić od 2008 roku zaangażowany jest w prowadzenie zajęć dydaktycznych dla studentów I i II stopnia w Instytucie Europeistyki oraz Instytucie Nauk Politycznych Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych. Są to następujące przedmioty: *The Western Balkans/Bałkany Zachodnie*, *Systemy administracyjne państw członkowskich Unii Europejskiej*, *Systemy polityczne państw Unii Europejskiej*, *Systemy polityczne państw Europy Wschodniej*, *Współczesne systemy polityczne*, *Europejskie systemy partyjne*, *Cywilizacja europejska*. Zajęcia te są wysoko oceniane przez studentów. Ponadto dr M. Babić jest **promotorem aż 74 prac licencjackich**. Prowadzone przez dr. Babicia **zajęcia dydaktyczne są zasadniczo zgodne z jego kompetencjami naukowymi**, choć ubolewać należy, iż w niewielkim stopniu spożytkowana jest jego niewątpliwie szeroka wiedza na temat Bałkanów i ich miejsca w polityce europejskiej i światowej, a także wewnątrz krajowych przemian ustrojowych i kulturowo-cywilizacyjnych.

4. Współpraca z instytucjami lub organizacjami będącymi zgodnie z postanowieniami ich statutów towarzystwami naukowymi albo działającymi w zakresie sztuki w kraju lub za granicą

Pan dr Marko Babić zaangażowany jest w działalność ma rzecz trzech czasopism naukowych. Od 2013 roku jest członkiem Międzynarodowej Rady Programowej czasopisma naukowego „Zelena Misao” (Green Thought) wydawanego przez Center for Environmental Policy and Sustainable Development (CEPOR) Wydziału Nauk Politycznych Uniwersytetu Belgradzkiego w Belgradzie (Serbia). Od 2014 roku jest członkiem Międzynarodowej Rady Programowej czasopisma naukowego „Journal of Liberty and International Affairs” (JLIA) wydawanego przez The Institute for Research and European Studies, Bitola (Północna Macedonia). Ponadto od roku 2015 pełni funkcję stałego recenzenta czasopisma „Annales Universitatis Mariae Curiae-Skłodowska” (UMCS, Lublin).

5. Odbyte staże w krajowych lub zagranicznych ośrodkach naukowych lub akademickich

Dr Marko Babić niestety **nie wykazał w swojej dokumentacji faktu odbycia stażu naukowego** w ośrodku naukowym krajowym lub zagranicznym, co zważywszy na jego zainteresowania naukowe (bałkanistyka) oraz predyspozycje językowe (języki serbski, chorwacki, angielski) musi dziwić, gdyż rzeczą oczywistą w przypadku prowadzonych przez niego badań powinien być choćby kilkunastodniowy staż naukowo-badawczy w którymś z wiodących ośrodków zajmujących się studiami bałkańskimi. Prawdopodobnie staż mógł mieć miejsce, gdyż dr Babić był częstym gościem na Wydziale Nauk Politycznych Uniwersytetu Belgradzkiego, o czym wiem od profesorów tegoż uniwersytetu.

Ten deficyt częściowo niweluje udział dra M. Babicia w programie LLP Erasmus Programme – w dniach 10-13 maja 2011 r. był wykładowcą w Science Po - L'Institut d'études politiques de Paris, Collège universitaire Campus de Dijon - Europe centrale et orientale, Dijon. Wygłosił wówczas cykl wykładów o tematyce bezpieczeństwa na Bałkanach Zachodnich. Ponadto w ramach programu Erasmus plus od 23 do 27 lutego 2015 dr Babić wygłosił cykl wykładów w Szechenyi Istvan University w Győr.

6. Działalność popularyzująca naukę lub sztukę

Dr Marko Babić jest **uznanym ekspertem odnośnie do problematyki Bałkanów Zachodnich**, w związku z czym z jednej strony – świadczy swoje **usługi eksperckie na rzecz centralnych organów państwowych**, z drugiej występuje w roli eksperta **w mediach masowych w kraju i za granicą**.

W pierwszym przypadku należy zwrócić uwagę na fakt, iż w roku 2017 wykonał na zlecenie Kancelarii Sejmu ekspertyzę pt. *Potencjał państw bałkańskich (Bośnia i Hercegowina, Serbia, Czarnogóra, Macedonia): społeczny, wojskowy, infrastrukturalny, gospodarczy z uwzględnieniem interesów USA, Rosji, Niemiec i Turcji* (umowa numer: BAS Nr 1463). Dr M. Babić w 2013 roku wykonał również ekspertyzę dla Departamentu Strategii Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP, zatytułowaną: *Perspektywy rozszerzenia Unii Europejskiej o państwa Bałkanów Zachodnich*. Od 2015 roku jest stałym współpracownikiem (analitykiem) Ministerstwa Obrony Narodowej.

W drugim przypadku należy zwrócić uwagę na fakt, że dr Marko Babić jest cenionym komentatorem politycznym w zakresie problematyki bałkańskiej w mediach ogólnopolskich, ale także należy do wąskiego grona stałych komentatorów odnośnie do spraw polskich i środkowoeuropejskich występujących w ogólnopństwowych mediach serbskich (np. Radio Televizija Srbije).

Konkluzja

Biorąc pod uwagę wszystkie przytoczone wyżej oceny dorobku badawczego, dydaktycznego i organizacyjnego stwierdzam, że **dorobek naukowy pana dr. Marko Babicia jest wystarczający do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w zakresie nauk o polityce.**

Przemawia za tym szereg racji i argumentów wspomnianych dotychczas, z których za najistotniejsze uznaję: **(a)** wystarczającą zgodność dorobku przedstawionego do oceny z dyscypliną nauk o polityce (specjalizacja w zakresie polityki bezpieczeństwa, stosunków międzynarodowych i studiów regionalnych); **(b)** dostateczny poziom świadomości metodologicznej, w tym znajomość kluczowych teorii odnoszących się do procesów kreowania polityki bezpieczeństwa i polityki zagranicznej, a także pojęć i siatek kategorialnych właściwych dla analizowanej rzeczywistości społecznej, umiejętność w zakresie formułowania pytań problemowych, a także w zakresie definiowania i wyznaczania zakresów pola badawczego; **(c)** wysoką aktywność w zakresie udziału w ogólnokrajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych, oraz w różnego rodzaju międzynarodowych projektach badawczych; **(d)** rozległą wiedzę ekspercką i umiejętność jej przekazywania (dzielenia się).

Reasumując, stwierdzam, że przedstawiony do oceny dorobek **spełnia kryteria** wymienione w art. 16 *Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki* z dnia 14 marca 2003 r., a także kryteriów oceny osiągnięć osób ubiegających się o stopień doktora habilitowanego zawarte w Rozporządzeniu MNiSW z 19 stycznia 2018 r. *w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora.*

Na tej podstawie, **wniosek habilitacyjny p. dr. Marko Babicia uznaję za uzasadniony.**

Prof. dr hab. Radosław Zenderowski

Cieszyn-Warszawa, dnia 27 kwietnia 2020 r.

Radosław Zenderowski
ul. Limanowskiego 3 m. 6; PL 43-400 Cieszyn
Tel.: 600.431.170 / E-mail: r.zenderowski@uksw.edu.pl

Instytut Nauk o Polityce i Administracji
Wydział Społeczno-Ekonomiczny UKSW
ul. Wóycickiego 1/3 bud. 23 pok. 226; PL 01-938 Warszawa
Tel.: +48 22 569 68 29 / E-mail: ip@uksw.edu.pl